

Seneste Nyt nr. 7

Foreningen Svend Gønge

Juli 2009

Pro honore patriae

Og så er der...

Fiktion eller virkelighed...

Ole's artikel har været bragt i "Medlemstryk 2008" for Lokalhistorisk Forening i Fladså.

Hvad kan vi vente os?

Lidt om de artikler vi har planer om i kommende numre af SN...

Snart er der...

Rubrikken:

Medlemmerne "har noget til hinanden"...

Ole Krogh Jensen, Brandelev, var formand for Lokalhistorisk Forening i Fladså og Fladså Arkiv 1986-2008. Han har skrevet flere lokalhistoriske artikler og var i 1984 med til at udgive 1. bind af Næstelsø Sogns Historie. 2. bind udgiver han i starten af 2009.

Gøngenhøvdingen Svend Poulsen - roman og virkelighed

af Ole Krogh Jensen, Brandelev

Det er begge dele. Johan Carl Christian Brosbøl, under forfatternavnet Carit Etlar, har med sine historiske romaner: "*Gøngenhøvdingen*" og "*Dronningens Vagtmester*" skabt romanpersonerne, og selv om der er unøjagtigheder, har nogle af personer og historierne en virkelig baggrund. Brosbøl var bibliotekar på Det Kongelige Bibliotek, hvor han helt sikkert har læst Svend Poulsens egenhændige indberetninger. Interessen var vakt. Efter at have deltaget i Første slesvigske Krig som korporal, tog han orlov fra sit arbejde og indlogerede sig på godset Lilliendal, hvorfra han gående og ridende besøgte de steder, som Svend Poulsen omtaler i sine indberetninger, samtidig med at han talte med den lokale befolkning om eventuelle mundtlige overleveringer fra Svenskekrigenes tid. Tiden var blevet meget antitysk. Samtidig var man fra dansk side meget forsigtig i forholdet til Sverige. Det gjaldt om at holde ryggen fri mod øst, for et nyt oprør sydfra kunne komme når som helst. Det var kun 40 år siden, man havde haft den sidste fredsaftale med Sverige, der som bekendt kostede Danmark afståelsen af Norge. Fik vi et svensk angreb i ryggen samtidig med et nyt tysk angreb, kunne Danmark hurtigt slettes af landkortet med en tysk-svensk grænse gennem Storebælt som følge. Derfor lader Carit Etlar de største slyngler i sine romaner være tyske lejetropper, medens svenskerne så vidt muligt tillægges mere ædle motiver. Det er baggrunden for romanerne.

Vi ved ikke hvor eller hvornår, Svend Poulsen er født. De fleste historikere mener, han var født i Gønge Herred i det nordlige Skåne. Dog mener den gamle lokalhistoriker, lærer Peter Jensen, Snesere (opvokset i Brandelev), at han var født i Snesere. Det samme mener en anden kendt lokalhistoriker, for længst afdøde pastor Frands Nielsen, Vejlø, som i Roskilde Domkapitels jordebøger har fundet, at på en af dens gårde i Snesere hed fæsteren i 1569

Foreningen Svend Gønge

Møllergaarden 3, 4750
Lundby

Tlf.: 6130 1004

goenge@lundbyweb.dk

www.lundbyweb.dk
[k](#)

Bestyrelse:

Formand:

Peter Sten Hansen

Næstformand:

Villy Lorch

Kasser:

Eva Jørgensen

Sekretær:

Jens Beck

Bestyrelsesmedlem:

Gunnar Stobbe

Redaktion på SN:

Jens Beck,

svendgoengepoulsen@gmail.com

Svend, og han var tillige smed. Det kan være Svend Poulsens farfar. Hvis man studerer og analyserer de historiske kendsgerninger, viser det sig, at den tid, som Svend Poulsen optræder som partisanleder i Øst- og Sydsjælland, var meget kort. Hans indberetninger slutter 22. september 1658, men han kan naturligvis have været i Sydsjælland efter dette tidspunkt. Dog er det sikkert, at han deltog i forsvaret, da svenskerne stormede København natten mellem den 10. og 11. februar 1659. På denne korte tid samlede han sin lille undergrundshær, vel at mærke i et område, der var besat af fjendtlige tropper, og udførte de talrige og vellykkede overfald på svenske soldater, som der findes skriftlige indberetninger og mundtlige overleveringer om. Det lyder helt utroligt, navnlig hvis det var i en fremmed og for ham ukendt egn. Hvis Svend Poulsen derimod kendte egnens befolkning og de geografiske forhold, lyder det straks mere sandsynligt. Dertil kommer, at hverken Svend eller Poul var særlig almindelige navne på den tid.

Her lå den gård i Snesere, der efter udskiftningen kom til at hedde Dyssegård. Den er også blevet kaldt "Gøngehøvdingens Gaard".

Foto: Keld Andersen, dec. 2008.

Desuden ved vi, at Svend Poulsen en del af tiden holdt til på en gård i Snesere. Det ville vel være naturligt, hvis det var hans eller eventuelt hans fars fødegård. Denne gård lå i nedenbyen og blev flyttet ud ved udskiftningen. Den hedder i dag Dyssegaard og har matrikel nr. 19. Før udskiftningen lå den på hjørnet af Bårsevej og Kongskildevej. På baggrund af dette tror jeg, at Svend Poulsen er smedens søn fra Snesere.

De historiske kendsgerninger:

Svend Poulsen må være født lige først i 1600 årene, for i 1625 til 1629 deltog han i 30 års krigen som gefrejder i Holger Rosenkrantz's fynske regiment. I 1641 var han med samme regiment to år i Holland for at tjene prinsen af Oranien. 1. maj til 30. juli får gefrejder Svend Poulsen under major Dunbar's kompagni udbetalt 9½ rdl. 1 ort og 19½ skl. Den 1. august blev han udnævnt til korporal i kaptajn Hans Pedersens kompagni, hvor han afløste Jens Bay. Den 1. maj 1643 får han udbetalt et års besoldning ved samme kompagni, 45 rdl. og 12 skl.

I 1640 var der i Halmstad i Halland en gammel løjtnant, Lauritz Christensen, som havde opsynet med brobygning og voldarbejde. Samme år kom han til Laholm Len, hvor han fik et hus i Knærød og bestallingsbrev på, at han for at eksercere bønderknægtene der i Lenet skulle have en årlig

Ambassadører:

Godsejer, Kammerherre
og Hofjægermester,
Bernt Johan Collet,
Lundbygård.

Hofjægermester og
godsejer,
Peter Zobel,
Bækkeskov.

Godsejer,
Peter Oxholm
Tillisch,
Rosenfeldt.

Godsejer,
Gerner Wolff-
Sneedorff,
Engelholm.

Borgmester,
Marie Stærke,
Køge kommune.

Borgmester,
Henrik Holmer,
Vordingborg Kommune.

Borgmester,
Henning Jensen,
Næstved Kommune.

Borgmester,
René Tuekær,
Faxe Kommune.

Borgmester,
Poul Arne Nielsen,
Stevns Kommune.

Folketingskandidat,
Gina Øbakke,
Stevns Kommune.

Borgmester,
Anders Pettersson,
Osby Kommun.

Viceborgmester,
Erland Nilsson,
Osby Kommun.

besoldning for 60 rdl. Efter 1643 findes ingen oplysninger om Lauritz Christensen, så det må formodes, at han døde dette år. Af senere oplysninger fremgår, at Svend Poulsens stedsøn, Niels Lauritzen, var mønstringsskriver ved stedfaderens kompagni, og Svend Poulsen må altså være blevet gift med Lauritz Christensens enke i 1643 og have overtaget huset og hvervet med at eksercere bønderkarlene.

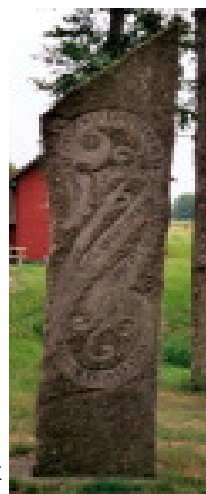
*Chr. IV, malet af Pieter Isaacs, 1611 – 1616.
Originalen findes på Frederiksborg Slot.*

*Mindesten for Freden i
Brømsebro i 1645.*

Foto: Keld Andersen, juli 2000.

I 1643 under Torstenssonkrigen anmodede Christian d. 4. Svend Poulsen om at hverve et kompagni dragoner, og han deltog i denne krig, der sluttede 1645 med den såkaldte Brømsebrofred, hvor Danmark-Norge måtte afstå Jæmtland, Hærjedalen, Gotland og Øsel for altid samt Halland i 30 år. Christian d. 4. døde 1648 og blev efterfulgt af sin næstældste søn Frederik d. 3., som på det tidspunkt var ærkebiskop i Bremen. Fra dansk side ventede man på en gunstig lejlighed til at vinde det tabte tilbage fra svensk herredømme. I vinteren og foråret 1657 var den svenske konge, Carl d. 10. Gustav, på felttog i Polen og Nordtyskland, hvor han og den svenske hær var hårdt trængt. I Danmark mente Frederik d. 3., at tiden nu var inde, og selvom rigsrådet ikke var enigt, fik kongen gennemført sin vilje, og man begyndte at forberede krigen. Bl.a. fik guvernøren i Helsingborg, Holger Vind, den 29. april 1657 ordre til at træffe aftale med Svend Poulsen, om at hverve et kompagni dragoner. Hvervningen gik let, og den 10. juni havde Svend Poulsen sit kompagni klar. Det bestod af 60 mand: "50 Dragoner, 9 Befalingsmænd og Stedsønnen Niels Lauritzen som Mønstringsskriver." Det var en søndag, og Svend Poulsen red med sit kompagni fra Engelholm til Helsingborg, hvor de efter gudstjenesten modtog en fane og aflagde faneeden.

*Frederik III. Originalen findes i Portrætsamlingen på
Frederik Slot.*

*S.P's segl på kvittering
fra 13/7-1657 for
hvervningspenge.*

1. juni 1657 sendte Frederik d. 3. en Herold med scepter og i fuld uniform til Sverige med et fejdebrev, og snart var krigshandlerne i gang. Svend Poulsen og hans kompagni var med i flere træfninger. Det var meningen, at en anden dansk-norsk styrke skulle angribe Sverige fra Norge under kommando af Ivar Krabbe, som også nåede et stykke ind i Sverige, men det løb stort set ud i sandet på

Kultur- och fritidschef,
Tommy Johansson,
Osby Kommun.

**Kollektive
medlemmer:**

**Lundby
Menighedsråd**

**Borgerforeningen
Lundby**

grund af manglende disciplin og andre ting, så da vinteren satte i, var stillingen næsten lige, måske med en svag overvægt til danskerne, som var rykket seks mil ind i Sverige i februar 1658. Denne lille overvægt til dansk side i øst fik dog ingen betydning, for da Carl d. 10. Gustav fik danskernes krigserklæring, sluttede han krigen i Polen og gik gennem Nordtyskland, Holsten og Slesvig op og besatte hele Jylland. Naturens kræfter var med svenskerne, de danske bælder frøs til, og den 29.-30. januar gik svenskeherren over isen på Lillebælt og besatte Fyn, fra Fyn først i februar til Langeland og derfra til Lolland. Selvom isen knagede, og der nogen steder stod to fod vand ovenpå, var den svenske hovedstyrke nået til Lolland den 6. februar ved middagstid. Man udskrev eller rettere sagt, man tog hvad man havde brug for til heste og mandskab og ilede videre til Falster, og den 11. februar gik man over Storstrømmen fra Falster til Sjælland. Carl d. 10. Gustav var i et mægtigt humør. Selv kørte han foran i en slæde kun fulgt af nogle finske jægere. Det var stort set ufarligt. Hele den danske hær lå jo i Skåne. Den 12. februar nåede Carl d. 10. Gustav Fakse, og dagen efter var han i Køge. Det skabte panik i København, hvor man omgående søgte at få en fredsaftale med Carl d. 10. Gustav. Man fik fred, den såkaldte Roskildefred, men betingelserne var hårde: Afståelse af hele Østdanmark til Sverige. Herovre boede jo Svend Poulsen, men det kunne han ikke under svensk herredømme, så han flyttede til København med sin familie og sine dragoner, som blev aftakket [dvs. afskediget, red.]. Svenskekongen begyndte at trække sin hær tilbage fra Sjælland til Fyn og Jylland, hvorfra den skulle gå tilbage til de svenske besiddelser i Nordtyskland. Men nu fortrød Carl d. 10. Gustav. Han mente, at han lige så godt kunne tage hele Danmark, og i al stilhed trak han sine tropper sammen i Kiel, hvorfra de den 5. august 1658 blev udskibet med flåden med kongen ombord.

Den 7. august landede han med sin hær ved Korsør og gik direkte mod København. Nu gjaldt det om, at Danmark fortsat skulle bestå, og derfor vågnede forsvarsviljen for alvor i København. Alt hvad der kunne yde dækning foran Københavns volde blev brændt af. Der gik ilbud til Frederiksborg Slot, hvor en del gønger var indkvarteret, med ordrer om omgående at komme til København, hvad de også nåede inden svenskerne. Fra dansk side var man klar til at forsvare København bedst muligt. Det overraskede svenskerne noget, og ved et krigsråd besluttede de at belejre byen i stedet for at angribe straks. Carl d. 10. Gustav var blevet betænkelig, hvad han ellers ikke plejede, og det var nok en fordel for danskerne. Med Svend Poulsen havde kongen helt andre planer. Han blev den 22. august 1658 sendt ud på en meget farefuld mission medbringende et opråb fra kongen til den sjællandske almue:

"Hilse vi eder alle vore kære og tro Undersaatter af hvad Stand og Condition I være maa og kan. Efter vi uformodenligen af Kongen af Sverige er overfalden og her i vores Residensstad belejret, saa tvivler vi ikke paa, at enhver af vores tro og oprigtige Undersaatter jo sig til gemyth fører den Eed og Pligt, hvormed de os ere tilfornbunden og derfor søge efter at gøre Fjenden ald mulig Afbrech og Skade, til hvilken Ende vi og [naadigst](#) hafver anbefalet Svend Poulsen sig ud paa Landet at begive og Almuen at samle. Thi bede vi alle og enhver, som Fjenden Afbrech gøre vil, at ald Magt hannen behjælpelig være udi ald, hvis han eders tjeneste kan behøve, og hvorved Fjenden ald Skade og Nachdeel kan tilføjes, vi ville alle eders velvillighed i saa maader tilbørligen og med al kongelig Naade i sin tid at erkende.

Hafnie 22. 08. 1658

Friderich. "

Svend Poulsen havde prøvet meget i sit liv, men af alt var denne opgave den farligste. For at sikre sin familie, hvis han ikke kom tilbage, bad han kongen om et beskærmelsesbrev for sin familie, hvad han også omgående fik. Heri lover kongen at forsørge hans hustru og børn for livstid, hvis han skulle blive skudt eller omkomme. En brav norsk skipper, Niels Berg, og major Flatius fulgte Svend Poulsen. Skipperen meldte sig frivilligt, Flatius efter ordre fra kongen. De satte Svend Poulsen i land ved Køge, hvor han forgæves forsøgte at indlede samarbejdet med de lokale landeværns-kaptajner. Så måtte han klare sig selv. Han skjulte sig 3-4 dage i en gård ved Ganneskov Bro på Stevns. Her fik han værget en lille snes mænd, mest husmænd eller bønder, som enten var tvangsudskrevet af svenskerne eller som havde lidt store tab under krigen. Med disses hjælp begyndte han at udtynde svenskernes rækker, og straks blev den første kvartermester, den første korporal og seks ryttere nedlagt.

Svend Poulsen rapporterer:

"Og eftersom vi fik Kundskab, at paa Totterupgaard laa en Løjtnant med nogle Ryttere, hvorfor jeg straks begav [mig] derhen; men en Bonde i Fakse havde alt advaret ham, saa at de var alt borte; men nogle Heste bekom vi der. Saa drog vi tilbage til Karise. Der skød vi en Kvartermester og tre Ryttere. Drog saa ned ad Landevejen, og i Lystrup kom vi til en ganske Hob Proviantvogne, som skulde til Lejren. Dennem kom vi tilbage igen og lod dem køre hjem, og 4 Ryttere skød vi ihjel, som var med Provianten. Drog saa til Fischerhoed og straks udi Stevns Herred og i Torøje, Lyderslev og de andre omliggende Byer: skød 3 Kvartermestre og 8 Ryttere ihjel. Dog maatte vi straks begive os derfra, formedelst, at der laa 300 Ryttere ved Prambroen og en ganske Hob i Store Heddinge. Saa drog vi ned ad Vordingborg Len, og paa Vejen træffed vi 21 Ryttere an, som vi kom i Chagering med. 19 gjorde vi caput, de 2 undkom. Og [yderligere] en Regimentskvartermester, 2 andre Kvartermestre og [1] Kornet [gjorde vi caput]. I Sjolte skød vi ogsaa en Kvartermester og 2 Ryttere. "

Svend Poulsens segl på kvittering fra 21/11-1657.

Derefter hørte Svend Poulsen, at der en bestemt dag skulle samles noget slagtekvæg og andet proviant til to svenske kvartermestre, som lå i kvarter i Snesere Præstegård. Der var noget filteri med præstens kone, som handlede med kreaturer - også med svenskerne, men hun blev alligevel omtalt som hæderlig også efter krigen. Pludselig stormede Svend Poulsen med sit mandskab ind i præstegården, hvor det kom til en hidsig og voldsom kamp, hvorunder de to kvartermestre, det var Mogens Johansen af major Patricks kompagni og Svend Andersen af ritmester Horns kompagni, begge blev dræbt. Kampen fortsatte udenfor byen, hvor yderligere seks ryttere blev dræbt. Provianten fordelte Svend mellem sine egne folk og de lokale beboere.

Svend Poulsens styrke var nu oppe på 56 mand. De fortsatte mod syd. I Hammer Torup og Køng blev tolv svenskere skudt. Så fik Svend bud om, at der var en mængde svenskere indkvarteret i Sværdborg præstegård. Han red derned med sine folk, omringede gården og tog 24 mand til fange, som blev ført ud i skoven og gjort kaput. Videre fortæller Svend i sine indberetninger:

"Saa fik vi Kundskab, at der kom et Parti 100 Mand stærkt, hvorfor vi gjorde os rede til at tage imod dem, hvor de straks fichtede med Heellene, og 46 Ryttere gjordes caput samt en Løjtnant, en Kvartermester og 2 Korporaler. - Der det svenske Rytteri i Vordingborg, Præstø og de andre Byer hørte, at vi saa dominerede, retirerede de sig tilsammen ved Næstved. Saa fik vi Kundskab paa dem, hvor vi rende en stor Mil efter dem, før vi naaede dem ved Fladsaa, hvor vi skød 21 Ryttere og en Kvartermester og en Korporal. Og paa Skovmøllegaard skød vi en Korporal, og i Egersborg en Kvartermester og 9 Ryttere caputtet. "

Men så blev det svenskerne for meget, og der blev sendt 2.000 svenskere ud for at fange Svend Poulsen. En gang var det lige ved at gå galt, da Svend blev angrebet fra begge sider, da han passerede broen over Fladsaaen ved Mogenstrup Mølle. Svenske ryttere lå i baghold, og da Svend var midt ude på broen, angreb de ham fra begge sider, og situationen syntes næsten håbløs. Hans hest, som hed Blakken, fik omgående et sabelhug bagfra, og forfra hævede en svensker sin sabel til at afgørende hug mod Svend. Men lynhurtigt greb Svend den svenske rytter i armen og kastede sig med al sin vægt af hesten samtidig med, at han trak svenskeren med sig ned i åen, som var temmelig vandfyldt. Svend reddede sig uskadt op af åen og sprang op bag en af sine folk på dennes hest, og det lykkedes dem at slippe bort. På det tidspunkt holdt de til på gården i Snesere, og hertil flygtede Svend, men allerede inden han nåede gården, var hans folk ved at bryde op. Hans sårede hest, Blakken, var nemlig løbet hjem, og da den kom uden Svend, måtte hans folk tro, at han enten var dræbt eller taget til fange af svenskerne. Hans folk havde derfor gjort, som det var aftalt, nemlig at spre-

des, så de var vanskelige at spore. Da Svend alligevel kom tilbage, drog en del af hans folk med ham nordpå gennem skovene til Borup Kohave, der ligger mellem Denderup Vænge og Borup, hvor de skjulte sig en tid i den nederste af de tre vandmøller, der lå ved det vandløb, der stadig løber der forbi Brødebæk. Her er senere fundet forskellige ting bl.a. blykugler, som de sikkert selv har støbt.

På det tidspunkt, hvor Svend Poulsen opholdt sig i denne vandmølle, kom der en dag en svensk patrulje på fem ryttere til Borup. I udkanten af byen, hvor der lå en stor sten som spang over bækken, mødte de en gammel mand, som de, uvist af hvad grund, dræbte. Det siges, at de brækkede hans ryg på den store sten, der lå over bækken. De svenske ryttere fortsatte til en gård i byen, hvor man var ved at tække. Folkene, med undtagelse af konen som lå i barselsseng og lillepigen, var flygtet ud til Svend Poulsen for at bede om hjælp, da de havde set svenskerne komme. Svenskerne gik ind i gården, hvor de forlangte mad og drikke. Konen sagde til lillepigen, at hun skulle give dem rigeligt at spise og navnlig drikke også af brændevin. Da svenskerne havde spist og drukket rigeligt, blev de dødsige og gik ud og lagde sig i halmen under tagskægget, hvor de fik sig en middagslur. Konen stod da op af barselssengen tog en kniv og sagde til lillepigen, at hun også skulle tage en kniv, og de gik op på loftet, og de snittede rebene over, som tække træet hængte i, og tække træet faldt ned over svenskerne. I det samme kom Svend Poulsen og hans folk stormende ind i gården, og hvis tække træet ikke havde slået alle svenskerne helt ihjel, sørgede Svend Poulsen og hans folk for, at ingen svenskere overlevede. Deres lig skulle gemmes, så de ikke kunne findes af hensyn til at få repressalier, og de blev sænket ned i byens kalkkule. Da man først i 1900 årene gravede grund til Borup Brugsforening, kom man ned i den gamle kalkkule, og her fandt man resterne af de svenske ryttere. Da man i nyere tid kloakerede Borup, gravede man den sten op, hvorpå svenskerne havde dræbt den gamle mand, velsagtens ved at kaste ham så hårdt imod stenen, så han brækkede ryggen. Stenen står i dag som hjørnesten i havegærdet ved en af gårdene i Borup.

Om gården i Snesere fortælles videre ifølge lærer Peter Jensen, som har fået historien fortalt af en mand, der i 1880 var 74 år, og som ikke havde læst Etlars romaner:

Svenskerne var kommet til kundskab om, at Svend Poulsen skulle føre en stor skat til København og besluttede derfor at overfalde ham i hans gård i Snesere og erobre skatten. Men Svend havde fået nys derom gennem sine spejdere og samlede sine folk i de omliggende gårde og satte lyttere op i den tørre ask, som derefter altid blev kaldt "*Lytterasken*", og som blev fældet ved byvejens udvidelse i 1879. Disse lyttere skulle give signal, når de kunne se svenske ryttere komme ridende, og så skulle andre stikke ild til noget halm, som var lagt ved hvert af gårdens hjørner. Det gik som planlagt. Da de svenske ryttere kom, så de ilden, og de for ind i gården for at skatten ikke skulle brænde, inden de fik fat i den. Øjeblikkelig smækkede Svends folk portene i bag svenskerne inde i gården. De svenskere, som prøvede at flygte, blev drevet tilbage eller hugget ned og omkom ynkeligt i flammerne. Efter denne heldige batalje flyttede Svend Poulsen sit hovedkvarter til Helledes Mølle ved Bækkeskov. Efter Svend Poulsens egen fortælling til præsten i Hammer, der indførte historien i Lundby Kirkes dagbog, skulle han engang som en forklædt gammel kone have tilbudt svenskerne at vise vej til Svend Poulsens opholdssted. Et helt kompagni svenske ryttere sadlede straks op og red ad Snesere til, men da de var kommet ud af skoven (Overdrevsskoven som lå, hvor Snesere Overdrev er nu), kastede

Svend Poulsen kvindeklæderne og for af sted ud på den tynde is på Snesere Sø samtidig med, at han råbte: *"Her ser I Svend Poulsen, fang mig saa, hvis I kan."* Svenskerne, som var ivrige efter at få den dusør, som var udsat for at fange Svend Poulsen, red efter ham ud på isen. Isen kunne godt holde til en enkelt rytter, så Svend Poulsen slap over, men den kunne ikke holde til de mange svenske ryttere, som gik gennem isen og druknede. (Den samme historie er i 1819 fortalt af en gammel bonde i Lundby til forvalter Repsholz, som indførte den i Baroniet Stampenborgs Historie).

Snesere sø. Foto: Keld Andersen, dec.2008.

Men nu blev det for meget for svenskerne med Svend Poulsens bedrifter. Der blev sendt så mange svenske styrker imod ham, at han måtte trække sig tilbage til Møn, der ligesom Falster og Lolland ikke var besat af svenskerne. Der søgte han om hjælp hos kommandanten, Ritmester Schrøder, og hos lensmanden i Nykøbing, Christopher Lindenov, men de kunne eller ville ikke undvære folk. Så måtte han klare sig selv.

Han skriver:

"Saa drog vi om Natten og kom til Vordingborg om Morgenens og skød 27 Ryttere og een Kvartermester tog vi til Fange, som blev sendt til Nyborg Slot."

(Skal nok være Nykøbing). Det er første gang der nævnes fanger.

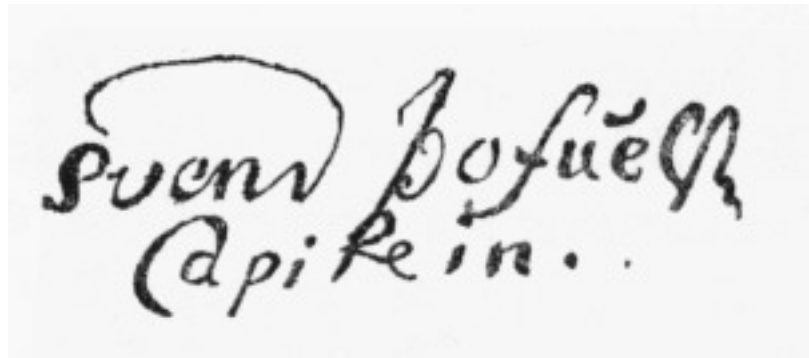
De skriftlige indberetninger slutter den 22. september 1658, og der var i alt dræbt 218 svenskere. Svend Poulsen og hans folk kan udmærket have fortsat deres virke efter dette tidspunkt, for man ved, at fra Møn og måske Nyord angreb han også svenskerne på Jungshoved og ved Tappernøje.

Det er sikkert, at Svend Poulsen var tilbage i København og med i forsvaret af byen, da svenskerne stormede den natten mellem den 10. og 11. februar 1659. Angrebet blev som bekendt slået tilbage, og fra da af gik det bedre for danskerne. En hollandsk flåde kom Danmark til hjælp. Den 14. november 1659 blev svenskerne slået i et afgørende slag ved Nyborg, og her var Svend Poulsen også med. Det var her, grev Hans Schack var dansk øverstkommanderende og senere fik Schackenborg som belønning. Svend Poulsens belønning blev betydelig mindre. 26. maj 1660 blev

fredsdokumenterne underskrevet. Østdanmark fik vi ikke tilbage, men Danmark bestod som selvstændig nation.

Svend Poulsen havde nu fået en del penge til gode for sin deltagelse i krigene. Men statskassen var tom, og han havde ca. 1.500 rdl. til gode. Man overlod ham Lundbygaard. Kronens skøde lyder sådan:

"I aar 1666 den 12. Maj Svend Poulsen faar i Hammer Herred, Lundby Sogn, Lundbygaard der tillige svarer af en Jord i Baarse Herred, Snesere Sogn en gaard med Godsets Andel i Skoven, hartkorn 24 tønder å 64 rdl. og 30 1/3 skl. Tønden, for 1.303½ rdl. og 8 skl. at regne fra 1. Maj 1666. Tilbagekøbsret forbeholdes."

A handwritten signature in dark ink on a light background. The signature is written in a cursive, historical script. The first line reads 'Svend Poulsen' and the second line reads 'Capitein...'. The ink is slightly faded and the handwriting is characteristic of the 17th century.

Svend Poulsens underskrift, 1661.

Man ville altså være sikker på at få gården tilbage, hvis Svend Poulsen ikke kunne klare sig som bonde. Gården var meget forsømt efter krigen og havde dårlige jorder. Gården i Snesere, som fulgte med, er nuværende matr. nr. 17, Sneseregaard, Bårsevej 6. Svend Poulsen forsøgte at rette op på den forsømte gård, men bonde var han ikke og blev det aldrig. Han havde svært ved at falde til ro efter sit krigeriske liv. Meget tyder på, at han heller ikke har været så meget på sin gård. Fra dansk side pønsede man stadig på at få det gamle Østdanmark tilbage. I de svenske krigsarkiver findes der nemlig fra august 1666 en indberetning fra Gustav Lillienchrone til den svenske rigskansler:

"Svend Poulsen har i sidste Krig været en navnkundig Kaptajn for Snaphanerne og skal som oftest rejse derover i Bondedragt. Han bruges meget ved det Danske Hof til at udføre slige Kommissioner, hvortil han er hel adræt. Og han skal endnu videre have fremstillet, hvor de Danske kunne gøre Landgang."

Han er altså fortsat som dansk spion og er flere gange taget til Skåne for at undersøge, hvor en dansk landgang bedst kunne ske og sikkert også for at tale med befolkningen, som stadig følte sig som danskere. Dette liv har helt sikkert passet Svend Poulsen bedre end at være bonde på Lundbygaard. Allerede i 1668 er der indført følgende efter Svend Poulsens skøde i Kronens Skødebog:

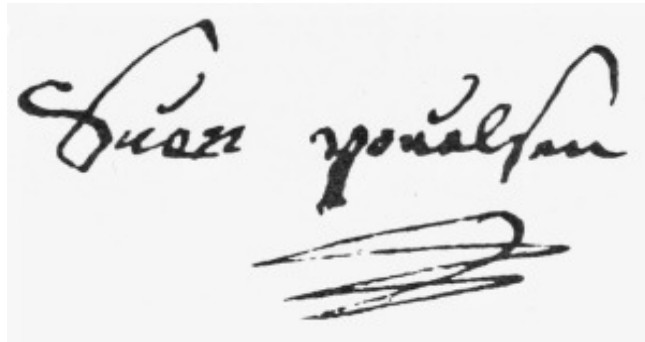
"Denne Gaard fik Niels Mund 5. marts 1668 Bevilling på at indløse for samme Betaling, som Kongen havde afstaaet den for, dog skulle han erstatte Svend Poulsen den derpaa gjorte Forbedring."

Det lyder som om, det er Lundbygaard, der afstås, men det er gården i Snesere. Svend Poulsen havde Lundbygaard til 1671-72, da den overtoges af en løjtnant Christian Siwertsen. Svend Poulsen flyttede derefter ind i et gadehus. På dette tidspunkt var hans hustru for nylig død, hun omtales som salig d. 21. januar 1671 og d. 9. december 1672. I ægteskabet var der

to døtre Gertrud og Maren. Gertrud var gift med Lauritz Grubbe. De havde vistnok i nogle år en urtekræmmerforretning i København, men flyttede til Vordingborg. I 1694 står der i Vordingborg Kirkebog:

"20. marts jordet i Urtegaarden Lauritz Grubbes salig Hustru, Gertrud Svendsdatter, havde et Liglagen og to Ligklæder, nemlig det bedste og mellemste, samt alle Klokke."

Der var ingen børn i ægteskabet. Maren var gift med Hans Svendsen, der var en af Svend Poulsens mest betroede mænd. Han havde en gård i Smidstrup, men flyttede til Lundby, hvor familien boede på en 2-3 gårde. Han nævnes som oldermand og herredsskriver. Fra en synsforretning ved vi, at der var en barneseng i hjemmet, og det menes Hans Svendsen havde en søn på gården i 1696. Det er det nærmeste, vi kommer en eventuel efterslægt af Svend Poulsen. Maren døde i 1697-98 og Hans Svendsen i 1713 og blev begravet uden ligpenge.

A handwritten signature in dark ink, reading 'Svend Poulsen' in a cursive script. Below the name is a large, stylized flourish or signature mark.

Svend Poulsens underskrift, 1673.

Hammer Herreds Tingbog 1707-12 bringer en tilsyneladende upåagtet skildring, som kan have tilknytning til Svend Poulsen.

7. januar 1709 blev Anne Svendsdatter tiltalt for løsagtighed af ridefoged Gert Willumsen, Vordingborg Slot. Hun oplyste, at hun var født i Lundby, og at hendes far var Svend Poulsen, som boede på Lundbygaard, og hendes mor var Johanne Rasmusdatter, som døde i barselsseng efter hende. Anne var født ca. 1668, da Svend Poulsen endnu havde Lundbygaard. Intet kan bevises, men teoretisk er det muligt, at hun talte rigtigt.

Men tilbage til Svend Poulsens historie. Han var efter afståelsen af Lundbygaard flyttet ind i et gadehus i Lundby, og her gik han nu og vogtede sin datters gæs. Tænk jer, den stolte og modige Svend Poulsen gik nu og passede gæs i Lundby. Det interesserede ham ikke, hverken at være bonde eller gåsevogter, så de forfløjne dyr hærgede marker og vænger i Lundby. Så blev hans datter pantet for de skader, gæssene havde forvoldt, og man beslaglagde noget humle, som Svend dog fik tilbage mod at betale en rigsmark. Men nu kom næste krig mod svenskerne, Den skånske Krig, og det var noget, der passede den gamle krigsmand bedre end at vogte gæs i Lundby, så han stillede omgående til krigstjeneste. I 1675 får han opsynet med strandvagten på de østvendte kyster. Da danskerne gik i land i Skåne, var Svend Poulsen med, og den 13. juli 1676 udnævntes han til major til fods, med den særlige opgave, at hverve folk i Skåne til den danske hær. Det var jo lige det, han havde forberedt på sine talrige spionture. Efter svenske beretninger er han anfører for Snaphanerne, da de den 24. juli 1676 overfaldt en svensk deling ved Løshult Kirke og erobrede flere tønder sølvmonter og en del af kong Carls kostbare ejendele. Svend Poulsens løjtnant, Poul Smidt, blev 20. december 1676 taget til fange af svenskerne,

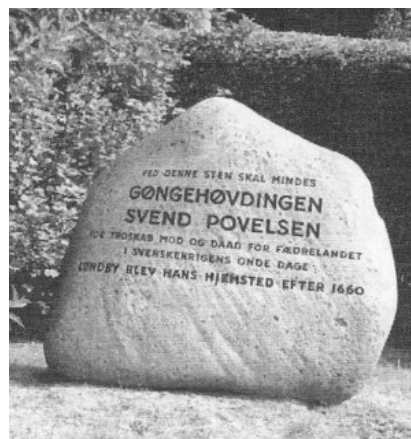
men inden da er Svend Poulsen selv nok blevet såret i en anden træfning, i hvert fald ligger han syg i København på dette tidspunkt. Svend Poulsen blev rask efter sit sygeleje, han må på det tidspunkt have været omkring 70 år, så det var ved at være en ældre krigsmand. Om han deltog mere i den Skaanske krig vides ikke, men noget kunne tyde på det, for han vendte først tilbage til Lundby ved krigens slutning. Han fæstede Gildeshuset i Lundby og holdt den 2. februar 1679 indgangsgilde, hvor han gav bymændene en tønde øl. Det kom der en retssag ud af, for bymændene i Lundby blev så lystige, at de på vejen hjem knuste ruderne og lavede noget mere ravage i Anders Skrædders gård. Sagen blev afgjort med bøder. Den hovedtiltalte undskyldte sig med, at han aldeles intet kunne huske uden det, at han havde været gennemdrukken ved major Poulsens gilde. Det er de sidste skriftlige efterretninger, der findes om major Svend Poulsen.

A handwritten signature in dark ink on a light background. The signature is highly stylized, starting with a large, loopy 'S' and ending with a long, sweeping flourish. The name 'Svend Poulsen' is clearly legible in the middle.

Svend Poulsens underskrift, 1675.

Svend Poulsen nåede at være krigsmand i over 50 år under kongerne Christian d. 4., Frederik d. 3. og Christian d. 5. Et helt enestående livsforløb.

Hvornår han døde vides ikke og heller ikke, hvor han ligger begravet, men det mest sandsynlige er Lundby, dog er det også en mulighed, at han er begravet i sin slægts gravsted på Snesere Kirkegård, som det omtales i folkemunde. Dog er han død før 18. maj 1691, da han omtales som salig. Men minderne, historierne om Svend Poulsens bedrifter og indsats, da Danmarks eksistens som selvstændig nation var ved at vakle, er blevet husket og fortalt generation efter generation nu gennem 350 år.

Den 8/9-1963 blev der rejst en mindesten i Lundby. *"Ved denne sten skal mindes Gøngehøvdingen Svend Poulsen. For troskab, mod og dåd for fædrelandet i svenskekrigens onde dage. Lundby blev hans hjemsted efter 1660."*

Foto: Keld Andersen, dec. 2008.

De to tegninger i artiklen er af Poul Steffensen fra "Gøngehøvdingen" af Carit Etlar.

Snart er der:

Gønge Marked 2009 er planlagt til 15. – 16. august 2009 (kl. 10 – 18) i Lundby Parken, Lundby. Aftenens fest foregår i Medborgerhuset, Lundby, hvor der er et begrænset antal pladser.

Vi arbejder på:

Kommende artikler her i SN:

- en tur til Sverige med Peter Sten
 - en bog om Svend Gønge af Gitte Kjær
 - Mickael fortæller om sine "gøngelege" i skovene omkring "Oldtidsvejen"
 - en klasse på Korskilde Skolen udgiver en CD
 - og meget mere.
-

Rubrikken:

Tanken med denne plads er, at medlemmer og læsere af SN kan formidle viden, oplevelser m.m. til os alle. Hvis nogen har noget at berette for os, en anden har fundet noget interessant om vort fælles emne "Svend Gønge", så tøv ikke. Send os et indlæg! svendgoengepoulsen@gmail.com.

Vedhæft evt. et billede af forfatteren til artiklen.

Juli 2009
Jens Beck